Szerkesztői jegyzet

Napsütéses őszi idő. Egy vidéki egyetemi város barokk főépülete ad otthont az akadémiai pedagógia elit évenként megrendezett legrangosabb konferenciájának. A patinás egyetemi helyszínen lassan gyülekeznek a nyitó előadásra is kíváncsi résztvevők. Legtöbbjük fiatal, többségük valamilyen doktori képzésben vesz vagy vett részt a közelmúltban. Majd megjönnek a derékhad képviselői, akik vállukon viszik egy-egy felsőoktatási intézményben az oktatási folyamatok terhét. A tanácskozásra érkezők a kávé, frissítő elfogyasztása után ráérősen beszivárognak a freskókkal diszitett nagyterembe. Szinte utolsóként, de sietősen megérkeznek az akadémiai és egyetemi tudományos élet legjelesebb képviselői is tanítványaik gyűrűjében. A konferencia hivatalos kezdésére már majdnem minden szék megtelik a kb. másfélszáz résztvevőt befogadó díszteremben. A nyitóelőadás magas színvonalon, nemzetközi dimenzióban, de közérthetően mutatja be az MI kialakulásának folyamatát, és a mára létrejött, tudományos szempontól mindenképpen ellentmondásos helyzetét. Kérdezési lehetőség nincs, haladni kell a program szerint, így a kávészünetben lehet csak megtárgyalni a hallottakat.

Folytatásként a Pedagógiai Tudományos Bizottság (PTB) nyilvános ülése következik a könyvtárban, néhány tucat résztvevővel. Az elnök távollétében az egyik alelnök tartja meg az éves beszámolót. Ismerteti, hogy a korábban megválasztott Bizottság kétéves mandátuma lejárt, így az elmúlt hónapban a köztestületi tagok szavazhattak az újjáalakuló testületről. Kivetíti a régi és az új bizottsági tagok névsorát. Az eltérés alig érzékelhető. Majd megköszöni mindenki munkáját, és sajnálkozva említi, hogy a jogosultaknak csak 32%-a adta le a voksát a bizottsági szavazáson, így éppen csak meglett az érvényességhez szükséges 30%. Ezt követően egy prezentáció keretében részletesen ismerteti az akadémiai doktori cím megszerzésének megújuló szakmai-tudományos standardjait és eljárásrendjét. A két napirendi pont ki is tölti a tanácskozásra szánt időkeret közel kétharmad részét. Majd a pedagógiai folyóiratok besorolása kerül szóba, az ezt vezető munkabizottság elnökének távollétében. A helyettesítő bizottsági tag röviden ismerti, hogy a két évvel ezelőtt indított folyamat tavaly lezárult. A konkrétumokat lényegében mellőzi, a tapasztalatokat illetően az egyetemi kiadók nehézségeire és lehetőségei utal. A program értékelését, folytatását illetően leginkább tanácstalanságot tükröznek a mondatai. Ezt követően ismét az elnököt helyettesitő elnökségi tag ragadja magához a szót. A tavalyi konferencia anyagjaiból készült kötet szerkesztőjeként büszkén ismerteti a nyomdából frissen megérkezett kötet struktúráját és jelentőségét. Köszönetet mond a kiadásában közreműködő szellemi és technikai munkatársaknak, és azzal zárja mondandóját, hogy a kötet jelen lévő szerzői, szerkesztői a szomszédos teremben a tiszteletpéldányokat át is vehetik.

Már indultak volna is a jelenlévők a kötetek begyűjtésére, amikor feltettem a kezem, és tiszteletlenül megzavartam az emelkedett pillanatot. Megkérdeztem, hogy ezen a fórumon hozzá lehet-e szólni, vagy ez csak egyirányú tájékoztató. Kisebb döbbenet követte a kérdésemet. Látva az elnök elbizonytalanodását, amely a hozzászólás váratlanságából következett, immár kéretlenül, de erős érzelmi töltéssel kifakadt belőlem a hónapok óta lefojtott indulat és keserűség. Azzal a keresetlen kritikával indítottam, hogy a pedagógiai folyóiratokat besoroló bizottság munkáját csak azért nem minősítem. mert minősíthetetlen. Ettől a felütéstől megfagyott a levegő. Ki ez? Mi ez a hang? Mit akar? A döbbenetet kihasználva folytattam, hogy alulnézetből, több besorolásra ítélt

pedagógiai lap egyik érintettjeként miként érzékeltem a folyamatot. Nehezményeztem, hogy az érintettek számára átláthatatlan módon, konszenzuális kritériumrendszer és nyilvános visszajelzések nélkül – az akadémia szféra nyelvén valid mérőeszköz és reflektivitás nélkül – ment végbe ez a kezdetben fejlesztő szándékúnak hirdetett folyamat, amely megítélésem szerint semmibe vette a tudományos normákat. Úgy zártam a hozzászólásom, hogy a részleteket majd az ülést követő szimpóziumon folytatom. Azt is hozzátettem, hogy ha nem veszi észre a PTB, hogy nem csak a tűz körül lévők szakmai érdekeit volna érdemes képviselnie, akkor a következő választáson, már a 30%-ot sem fogja elérni a szavazók aránya, vagyis a Bizottság most még meglévő, de billegő jogi legitimitását is elveszítheti. A döbbenet és éretlenkedés pillanatai után a jelenlévők örömmel szabadultak ki a feszültséggel teli helyzetből, igyekeztek az ajándékkönyvekért.

Rövid szünet után megkezdődött a pedagógiai sajtóról szóló diskurzus, amelyen az elnök örömmel konstatálta, hogy többen maradtak, mint számított rá. Időközben megérkezett a folyóiratokat értékelő bizottság elnöke is, aki természetesen kikérte magának a kritikai megjegyzéseim. Szerinte mindenki köszönettel tartozik a munkájukért, mert azt az akadémiai vezetés nyomására végezték el lelkiismeretesen, tudásuk legjavát adva. Még azt is megemlítette, hogy saját egyeteme könyvtárosait is bevonta a kereső, ellenőrző munkába. Arról azonban egy szó sem esett, hogy miért nem kommunikáltak az érintettekkel a döntési folyamatban. Miért nem tekintették ezt az első nekiveselkedést pilotmunkának, ahol értelemszerűen be van építve a folyamatba egy önkorrekciós rendszer? Miért csak a lapok működésének eljárásrendjét vizsgálták, miközben a tartalmuk, olvasottságuk, az oktatási rendszerre gyakorolt hatásuk a látótérbe sem került? Miért nem hozták nyilvánosságra a szempontokhoz tartozó pontozást, miért nem készítettek nyilvános, átlátható, az összeférhetetlenséget is szabályozó eljárásrendet? Miként lehetett olyan lapot is elbírálni, amely nem időben töltötte fel az online kérdőívet, és kik és miért tudtak az eljárás közben is korrekciós adatlapot benyújtani – arra hivatkozva például, hogy a korábbit egy titkárnő töltötte fel?

Többen is hozzászóltak a felvetésekhez. Volt, aki az egész világon terjedő minősítési rendszer hazai alkalmazásának diszfunkcionalitását emelte ki. Más a hazai minősítési rendszer kikerülését javasolta, megint mások azt fogalmazták meg, hogy az egyetemi/akadémiai lapok nemzetköziesedése magától megoldja a problémát. Arról senki nem ejtett szót, hogy mi legyen azokkal a hazai szakmai műhelyekkel, amelyek nemcsak a szűken vett tudományos keretrendszerben kívánják bemutatni az iskola és a benne dolgozók/tanulók életét. Náluk nem az egyetemi rangsorok, a tudománymetriai adatok, illetve az egyre inkább tekintélyelvűvé váló akadémiai világhoz való alkalmazkodás egyéni érdekei jelentik az írások meghatározó mozgatórugóit. Ők nem a számosítható, előmenetelszempontú tudományos nyelven kívánnának tájékoztatni az iskolai élet többszörösen kudarcos valóságáról. A kölcsönös ön- és közbecsapásokról, a tanulás-tanítás „elbábozásáról", a gyerekeket naponta érő különféle zaklatásokról, a tanórák unalmáról és érdekteleségéről, a pedagógusok kiégéséről, az épületek, berendezések mindinkább diszfunkcionálássá válásáról. Na meg persze, ha van rá mód, a helyi sikeres és gyermekközpontú innovációkól.

A pedagógiai tudományos elit, amelynek tagjai nagytudású és tisztelhető személyek, sajnálatosan egy olyan nehezen értelmezhető keretrendszerbe kényszeritette magát, amelyben – látszatra – kételyek nélkül nyomkodja billentyűzetét, immár az MI-re is támaszkodva kompilálja újabb tanulmánnyá korábbi írásait, számolja a hivatkozásokat, és ezeket várja el tanítványaitól. Ami viszont mind jobban nyomaszt, hogy ennek a pedagógiai elitnek én is alakítója, részese, kedvezményezettje vagyok. De miért is, minek is?

Kaposi József